

Lågprishandel

Hur säkra är produkterna vi köper i lågprisbutiker och tar aktörerna sitt ansvar?

1 Bakgrund

Elsäkerhetsverket jobbar ständigt med omvärldsbevakning för att få syn på trender som kan vara viktiga att ta hänsyn till när vi gör marknadskontroll. Bland annat var cirka en fjärdedel av de produktanmälningar som Elsäkerhetsverket tog emot under 2021 anmälningar som rörde produkter inköpta i en fysisk butik som kan klassas som en lågprisbutik.

Enligt en undersökning från handelns utredningsinstitut (HUI) som presenterades på ett seminarium 2021 där Elsäkerhetsverket deltog är just lågprishandeln en av de sektorer som växer mest ekonomiskt. Att vi dessutom går mot en lågkonjunktur och att inkomstskillnaderna i samhället ökar talar för att tillväxten fortsätter. Lågprishandeln växer parallellt med e-handeln och det finns flera stora lågprispriskedjor i Sverige som säljer elektriska produkter.

2021 genomförde Elsäkerhetsverket ett marknadskontrollprojekt med fokus på e-handel. Där kunde vi konstatera att aktörer som importerar elektriska produkter och säljer till konsumenter över nätet också tillhandahöll de produkter som hade flest brister.

Men frågan är, vilka typer av aktörer finns inom lågprishandeln? Är butikerna tillverkare, importör eller distributör av sina produkter? I grunden måste alla som tillhandahåller produkter ha koll på de produkter som de tillhandahåller och vilka krav som gäller.

Lågprishandel är en stor del av handeln, vi vill därför kartlägga hur aktörerna i denna sektor arbetar med regelefterlevnad. Vi vill också se så de tillhandahåller säkra och störningsfria produkter på marknaden.

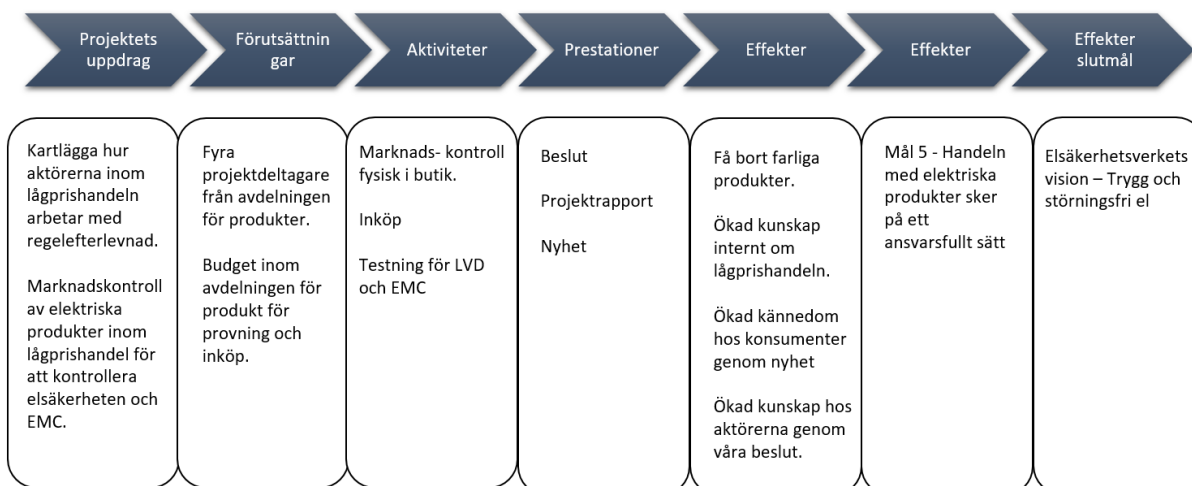
2 Syfte

Syftet med projektet är marknadskontroll med fokus på lågprishandel för att kartlägga brister och tydliggöra olika aktörers ansvar.

Syftet är vidare att få bort farliga produkter från marknaden och att kommunicera ut resultatet till allmänheten.

Som en del i detta projekt och i myndighetens satsning på utvecklad tillsyn gällande elektromagnetisk kompatibilitet (EMC) är även syftet att testa produkterna för EMC för att undersöka om det finns en problematik med störningar hos elektriska produkter som är vanliga i konsumenters hem.

Effektkedja lågprishandel

3 Genomförande

Då undersökningen syftar till att kontrollera produkter för att testa både elsäkerhet och EMC köptes så många produkter som möjligt in i två exemplar. Detta då de testas på olika testlabb för elsäkerhet respektive EMC.

3.1 Urval butiker

Vid urval av butiker har vi tittat på företag som förekommit i produktanmälningar för att få fram exempel på butiker. Vi utgick också ifrån vad vi själva tycker är en lågprisbutik utifrån följande kriterier:

- etablerade och inte bara dyker upp ett kort tag för att sedan försvinna, utan mer stadigvarande etablerade butiker.
- att det är en fysisk butik som inte bara finns på webben. Webbhandel kan vara komplement till den fysiska butiken.
- att butiken marknadsför sig som en lågprisbutik och lockar sina kunder med låga priser.

Detta resulterade i en lista på företag. Vi anordnade sedan ett frukostseminarium och bjöd in våra medarbetare på Kristinehamnskontoret. De fick svara på ett antal frågor och ge förslag på vad de ansåg vara en lågprisbutik och vilken typ av produkter de köper/kan tänka sig köpa där, respektive vad de inte skulle köpa där. Denna lista jämfördes sedan med den listan vi tagit fram och ett 20-tal butiker valdes sedan ut.

3.2 Urval produkter

Då syftet med undersökningen är fokus på lågprishandel för att kartlägga brister och tydliggöra olika aktörers ansvar har vi inte inriktat oss på en specifik produktgrupp. Vi har istället försökt leta efter produkter som är vanliga i konsumenters hem och som skulle kunna utgöra en elsäkerhets- eller störningsrisk. Vid inköpen utgick vi från om vi kunde se någon uppenbar märkningsbrist. Vi kollade även om vi tagit emot någon produktanmälan för en produkt köpt i den butik vi handlade i och valde den eller en liknande produkt. Inköpen blandades mellan hushållsprodukter, belysning och laddare.

4 Resultat

Totalt köptes 19 produkter in från 18 butiker. 16 produkter köptes in i två exemplar och testades både för elsäkerhet utifrån lågspänningsdirektivet och för elektromagnetisk kompatibilitet utifrån EMC-direktivet.

Tabell 1 - Produktkategorier

Produktkategori	Antal
Belysning	8
Hushållsapparater	8
Laddare	3

Av de 19 inköpta produkterna såldes 12 av en distributör och 7 direkt av tillverkaren. Alltså var det ingen butik som var importör av produkterna.

Tabell 2 - Typ av aktör per produkt

Typ av aktör	Antal
Tillverkare	7
Distributör	12

4.1 Sammanställning av administrativa brister, tekniska brister och EMC-brister

4.1.1 Administrativa brister

8 av 19 produkter hade någon form av märkningsbrist. Alla dessa produkter såldes av en distributör.

Den vanligaste bristen var att produkten saknade tillverkarens namn och adress på produkten. En produkt saknade helt märkning.

Tabell 3 - Märkningsbrist relaterat till typ av aktör.

Produkt	Produkttyp	Typ av aktör	EMC-brist	Teknisk brist	Märkningsbrist	EU-försäkran?
1	Belysning	Distributör	Nej	Ja	Ja	Nej

Produkt	Produkttyp	Typ av aktör	EMC-brist	Teknisk brist	Märkningsbrist	EU-försäkran?
2	Belysning	Distributör	Nej	Nej	Ja	Ej korrekt
5	Hushållsapparat	Distributör	Nej	Nej	Ja	Ja
7	Hushållsapparat	Distributör	Nej	Nej	Ja	Ja
9	Hushållsapparat	Distributör	Nej	Ja	Ja	Nej
12	Belysning	Distributör	Nej	Nej	Ja	Ej korrekt
14	Belysning	Distributör	Ja	Ja	Ja	Ej korrekt
15	USB-laddare	Distributör	Nej	Ja	ja	Nej

EU-försäkran

7 av 19 produkter hade brister i sin EU-försäkran. 6 av dessa 7 hade även någon annan administrativ brist. Tre produkter saknade helt en EU-försäkran medan fyra produkter hade en EU-försäkran med någon form av brist. Alla de som saknade EU-försäkran hade också någon form av teknisk brist och märkningsbrist.

4.1.2 Elsäkerhet

7 av 19 produkter hade någon form av teknisk brist. Alla utom en såldes av en distributör. Av dessa sju hade hälften av produkterna även någon form av märkningsbrist.

Tabell 4 - Teknisk brist relaterat till typ av aktör

Produkt	Produkttyp	Typ av aktör	EMC-brist	Teknisk brist	Märkningsbrist	EU-försäkran?
1	Belysning	Distributör	Nej	Ja	Ja	Nej
8	Belysning	Distributör	Nej	Ja	Nej	Ja
9	Hushållsapparat	Distributör	Nej	Ja	Ja	Nej
13	Belysning	Tillverkare	Nej	Ja	Nej	Ja
14	Belysning	Distributör	Ja	Ja	Ja	Ej korrekt
15	USB-laddare	Distributör	Nej	Ja	ja	Nej
16	Hushållsapparat	Distributör	Ja	Ja	Nej	Ja

4.1.3 Elektromagnetisk kompatibilitet

4 av 16 produkter klarade inte provet för EMC. Två såldes av en distributör och två såldes direkt av tillverkaren. De som såldes av en distributör hade även tekniska brister samt att en också hade någon form av märkningsbrist.

Tabell 5 - EMC-brist relaterat till typ av aktör

Produkt	Produkttyp	Typ av aktör	EMC-brist	Teknisk brist	Märkningsbrist	EU-försäkran?
3	Hushållsapparat	Tillverkare	Ja	Nej	Nej	Ja
11	Belysning	Tillverkare	Ja	Nej	Nej	Ja
14	Belysning	Distributör	Ja	Ja	Ja	Ej korrekt
16	Hushållsapparat	Distributör	Ja	Ja	Nej	Ja

5 Analys / diskussion

I vår marknadskontroll gör vi ett riskbaserat urval som till viss del baseras på information om företag som förekommit i produktanmälningar. Inköpen sker bland annat där vi har sett en uppenbar märkningsbrist. Därför vill vi poängtera att resultatet inte ger en bild av hur det ser ut på hela marknaden. Men det visar ändå att det förekommer produkter som inte uppfyller kraven och att aktörerna inte uppfyller de krav som regelverket ställer.

5.1 Aktörernas kravuppfyllelse

Denna undersökning fokuserade på ekonomiska aktörer som säljer produkter via lågprishandeln. Vår undersökning visar att de aktörer som är tillverkare och säljer produkter under eget varumärke generellt har god kännedom om regelverket och säljer produkter med korrekt märkning och få tekniska brister. Medan flera av distributörerna brister i sitt ansvar när det gäller att kontrollera produkternas märkning och att de har korrekt dokumentation.

Vi kan ändå se en vilja att göra rätt hos de olika aktörerna inom lågprishandeln. Samtliga har svarat på våra frågor och merparten har skickat in den dokumentation som efterfrågats. Vidare har aktörerna varit villiga att själva åtgärda de brister som påtalats och därmed har inga tvingande beslut tagits i de ärenden som hittills

avslutats. Några ärenden kommer att pågå efter att denna rapport är skriven. Detta beror på att vi i dessa ärenden bytt part från distributören och istället riktar oss direkt mot tillverkaren av produkten. Men det går ändå att uppfylla syftet med denna undersökning och bedöma om aktören vi köpt produkten av följt kraven i regelverket eller inte.

Distributörer är enligt regelverket skyldiga att försäkra sig om att nödvändiga korrigerande åtgärder vidtas genom att rapportera upptäckta brister bakåt i leverantörskedjan. De brister som vi identifierat skulle kunna bero på otillräcklig kunskap om regelverket hos distributörerna. Det är också möjligt att distributörerna inte känner samma ansvar för produktsäkerheten som en tillverkare gör, utan mer förlitar sig på att tillverkaren uppfyller gällande regelverk.

Om distributörerna skulle uppfylla sina skyldigheter skulle inte produkter med märkningsbrister eller felaktig dokumentation finnas i butikshyllorna. Då vi i vår marknads kontroll ofta ser en tydlig koppling mellan märkningsbrist och teknisk brist ser vi allvarligt på märkningsbrister.

5.2 Är produkterna farliga och hur stor är risken att de stör?

Generellt sett är de produkter vi köpt in från lågprisbutiker inte farliga och det är heller inte någon stor risk att de stör. Produkter i lågprishandeln som säljs under eget varumärke är generellt säkrare (har färre tekniska brister) än andra lågprisprodukter. Även om produkterna generellt sett inte är farliga är det ändå viktigt att aktörerna tar sitt ansvar, att konsumenter ställer rätt krav på den butik de handlar av och att de varor som säljs faktiskt är tillverkade och konstruerade på rätt sätt.

5.3 Vad är skillnaden mellan produkter inköpta inom lågprishandel jämfört med e-handel?

Vid en jämförelse mellan lågprishandeln och det e-handelsprojekt som vi genomförde 2021 kan man se att de produkter som säljs i lågprishandeln generellt sett är säkrare (har färre tekniska brister) än de som säljs på nätet.

Tabell 6 - Jämförelse mellan lågprishandel och e-handel gällande tekniska brister

Lågprishandel					
Antal produkter		Allvarliga anmärkningar	Anmärkningar	Påpekanden	Summa
19		1	11	9	23
E-handel					
23		6	30	30	66

Som vi tidigare har nämnt hänger ofta märkningsbrist ihop med att produkten har tekniska brister. Här vill vi poängtera att det framförallt är avsaknad av spårbarhetsmärkning som står i relation till tekniska brister. I e-handelsprojektet hade alla utom tre produkter märkningsbrister och många saknade också just spårbarhetsmärkning, så som tillverkarens namn och postadress samt modellbeteckning. För en konsument är det lättare att kontrollera en produkts märkning i en butik än när man handlar via webben.

5.4 Vidare arbete och effekter

5.4.1 Analys av marknaden

Syftet med vår marknadskontroll är att eftersträva trygg och störningsfri el och ett av Elsäkerhetsverkets mål är att handeln med elektriska produkter sker på ett ansvarsfullt sätt. Vi tycker det är viktigt att aktörerna har kunskap om regelverket och känner till sitt ansvar. Det är därför viktigt att vi kontinuerligt bevakar marknaden och skaffar oss kunskap kring vart vi ska rikta vår marknadskontroll och vilka målgrupper vi ska fokusera våra insatser mot. Detta för att vi ska bli så effektiva som möjligt. Denna utredning tillsammans med andra projekt vi genomför indikerar att vi bör rikta våra informationsinsatser mot de som importerar produkter men även informera distributörerna om vilka krav som ställs på dem.

Vi ska fortsatt göra löpande marknadskontroll när vi får in anmälningar eller själva hittar en bristande produkt. Men det är också viktigt att samla ihop resultatet av marknadskontrollen under året för att lättare analysera resultatet, utvärdera effekter samt på sikt följa upp.

5.4.2 Ökad kännedom externt

Vi eftersträvar att det finns en ökad kännedom hos allmänheten kring farorna med el, men också en kännedom om vilka krav konsumenterna ska ställa när de köper elektriska produkter. Därför kommunicerar vi alltid ut information om våra

undersökningar via en extern nyhet för att informera allmänheten om vad de ska tänka på vid köp av elektriska produkter.

Vi tror att en ökad kännedom hos konsumenter leder till en starkare vilja hos aktörerna att sälja produkter som överensstämmer med kraven för att få säljas i Sverige och inom EU. Det är alltså lika viktigt att vi kommunicerar ut våra budskap både till konsumenterna som till aktörerna och att vi är med och påverkar båda dessa målgrupper. Mycket handlar om utbud och efterfrågan. Så länge konsumenterna inte ställer tillräckliga krav på den de köper av och fortsätter att handla bristfälliga produkter kommer de sannolikt finnas på marknaden. Det är alltså inte alltid tillräckligt att enbart kontrollera att en produkt är CE-märkt utan konsumenten behöver också se till att produkten har övrig märkning som gör att den blir spårbar.

Medverkande i denna undersökning har varit inspektörer från Elsäkerhetsverkets produktavdelning.

Sofia Brorsson, Joel Lee Antman, Morgan Wojcik och Karin Dröschmeister